

Sanjavi Janko.

Otroška gluma v enem dejanju. — Spisal P. R. Lehnhard. — Poslovenil Fr. Ločniškar.

Osebe:

<i>James Nichols</i>	<i>James Klein</i>
Janko.	Krojač Kozlè.
<i>centura</i> <i>horon;</i>	Črevljarski vajenec. <i>Krojač Štoper</i>
Vila. <i>Princeza</i>	Mirko, { slugi.
<i>hvalj polihov</i> <i>polihov</i>	Stanko, {

Dekoracije: Gozd. — Spredaj na desni rušnata klop.

1. prizor.

(Janko.)

Janko (deček v siromašni kmetiški obleki, v dokolenkah, zakrpanem jopiču, cokljah itd., leži na rušnati klopi, gleda sanjavo v zrak in govori zaspano):

Najrajši v senco sem zahajam,
polegam in se sanjam vdajam.
Nič s tem ni zadovoljna mati,
ker v knjige čè me zakopati.
Pisaril naj bi, bral, številil —
ves dolgi dan se péhal, silil.
Ubežal sem že večkrat staršem,
V zasmeh sem reva vsem tovaršem.
Kjer morejo, me le jezijo,
„sanjavi Janko“ mi velijo.
Zaziblji, vetrec, zdaj me v spanju —
bridkost spodé mi lepe sanje.
Počil bom tukaj, in črez kratko
o vilah bom zasanjal sladko.

(Govori bolj počasi, kakor v polsnù.)

Da prišla bi iz gošče vila
tu sèm in me razveselila!
Seveda blaga, dobrodelna —
in v njeni roki čudodelna
palica . . . Kaj želel bi imeti? —
Ah, takih vil pač ni na sveti.

(Zaspi.)

2. prizor.

(Janko. Vila.)

Vila (v svetli, blesteči vilinski obleki, s čarovno palico v rokah, nastopi z leve strani):

Pa vendar, Janko! Taka vila,
glej, prèdte je sedaj stopila.

Janko (ležeč, kakor v spanju):

O, hvala, dobra vila ti,
v svetlobi zrèjo te oči.

Vila:

Besede tvoje čula sem,
do tebe sèm priplula sem,
da ti izpolnim srčne želje.
A moje tudi čuj povelje:
Prav pameten v izberi bodi!

Janko (se nekoliko dvigne):

Kaj človek tu naj mnogo sodi?
Če moji češ ustreči želji,
daj, po mojem naj povelji
vse v prirodi se ravna!
To skromna želja je srca.
To, vila, — prosim te lepo —
da vse mi brž poslušno bo!

Vila:

Velike ti imaš željé!
Pa bodi, ker zaupaš v mé!
Le ta pogoj naj ti nastane:
Kar boš dobil bogastva, hrane,
vse samo tvoje more biti.

Janko (skoči veselo pokonci):

Pritrdim! Vse se to zgodi ti!

Vila (pomenljivo):

Posnemaj v hrani bogatine —
nikomur proč ne daj drobtine;
a če ne boš tako ravnal,
iz kruha kamen bo postal!

Janko (mirno):

Kaj bi za druge pač se menil?
Najbolj sem vedno sebe cenil! —
O, hvala ti iz duše cele —

Vila (resno):

Naj žal ne bo ti ure te-le!
(Ođide mimo Janka.)

3. prizor.

(Janko, potem Kozlè.)

Janko (sam):

O, hvala tebi, dobra vila!
Izkusim tvoja zdaj darila.

(Kličè):

Krojača si želim imeti, —
Z obleko brž me preseneti!

Kozlè (v izpačeni krojaški krinki, s kozjo brado itd., nese na rami bogato okrašen plašč, priskaklja z leve in se globoko prikloni Janku):

Ah, vaš pokorni — mè-è-è —
krojaček tu sem jaz Kozlè.
Gospod, po mene ste veleli —
obleke bodete veseli!

(Obleče Janku plašč.)

Janko (po strani):

O tem pač sanjal nisem jaz!

(Glasno):

Vse kot po meri! Kakšen kras!

Kozlè (zadovoljno):

Po što je kronic tak-le vatel —

Janko:

Postrežljiv ti si mi prijatelj!
Suhota tvoja se mi smili —
Želim zdaj mize brž z jedili,
vsepolno, kar jih more nesti —!

4. prizor.

(Prejšnja. Mirko, Stanko.)

Mirko in Stanko (slugi v kričeči, bogati opravi, prineseta od desne strani mizo z jedili in s pijačami bogato obloženo. Postavita jo na sredo odra. Oba):

Gospod, kar velel si izvesti!

(Se priklonita Janku.)

Janko (veselo):

Oj miza, polna vseh sladkosti! —
To morala v oči bi bosti
zdaj dečke, ki so me zmerjali,
„sanjavi Janko“ mi dejali.

(Slugama):

Prisèdita k gostiji naši!

Mirko in Stanko (hkrati):

Midva, gospod, sva slugi vaši.

Mirko (se pokloni):

Rekó mi Mirko —

Stanko (se pokloni):

Meni Stanko.

Janko:

Lepó, pozneje bolj natanko!

Mirko in Stanko (prineseta vsak po dva stola, ki jih postavita okrog mize: Dva v ozadje, na levo in desno pa po enega):

Janko (nadaljuje):

Želim, da mi sedaj črevljar
prinese lepih črevljev par!

5. prizor.

(Prejšnji. Črevljarski vajenec.)

Vajenec (v obleki, kakršne nosijo vajenci, s predpasnikom itd., toda v jopiču. V rokah ima par lepih črevljev; pred Jankom se smešno prikloni):

Pošilja mojster me Kneftráč
sèm s črevlji. Jaz sem pomagáč —
Lahko pomerim jih mordà?

Mirko (ponudi Janku stol).

Janko (sede in odloži coklje):

Prav veselí me vljudnost ta!

Vajenec (obuje Janku črevlje).

Stanko (dene coklje k rušnati klopi).

Janko (opazuje črevlje in vstane):

Povej, da me zadovoljuje!
Imé? . . .

Vajenec (mu seže v besedo):

Kneftráč se imenuje.

Priznan črevljar je mojster ta —
nesrečno roko le ima!

(Se praska po hrbtu.)

Mirko (postavi stol na prejšnje mesto).

Kozlè (opazuje medtem jestvine na mizi).

Janko:

V imenu mojem mu povej,
da tepsti te ne sme odslej!
Lahko ostaneš zdaj pri meni;
s krojačem dolgčas si preženi.

Kozlè:

Velika čast to — mè-è-è
za mè, ki sem krojač Kozlè.

Vajenec:

A tudi zame čast velika —

(Pri strani):

kako k obedu me že mika! —

Janko:

Princezo rad bi še pozval,
prav táko, kot sem v knjigah bral.

6. prizor.

(Prejšnji, princeza.)

Princeza (v fantastični, bogato okrašeni opravi, s krono itd., nastopi z leve strani):

Pozdravljen mi, predragi Janko —

Janko (po strani):

Ah, že je tukaj! Prav natanko kot tista v knjigi na podobi!
Obraz dobron, v vsi milobi —

(Glasno):

pozdravljena princeza naša —

Vajenec (po strani):

Kaj se z jedjo takó odlaša?

Princeza:

Želèl k gostiji si me svoji? —

Janko:

Da, vsi ste tukaj gosti moji.

Mirko (tiho Stanku):

In midva tudi? Smeh me grabi —

Princeza (Janku):

Seznani ti nas prej ne zabi!

Janko:

Predstavljanje lahkó začnete.

(Záse):

Kako ta stvar se čudno plete.

(Premišlja.)

Princeza (kaže na Kozléta):

Kakó, gospod, se zóve tale?

Janko:

Moj kro- (popravi) moj mojster šale!

(Pri strani):

Oh, takega še nikdar ne!

Kozlè (se prikloni princezi):

Ime mi častno je Kozlè —

Princeza:

Seveda tudi plemeniti?

Kozlè:

O, vsak krojaček ima niti. —

Princeza (kaže na vajenca):

A kdo pa oni gost je tvoj?

Janko (hitro):

Črevljarjev prej, zdaj tajnik moj.

(Dá vajencu znamenje, naj odstrani predpasnik.)

Vajenec (odveže predpasnik, in ga vrže v stran.)

Velika čast —

Princeza:

Me veseli!

Mirko (smejè Stanku):

Krojači in črevljarji vsi! —

Janko:

Izvolite k obedu iti!

Li smem, princeza, te voditi?

(Ji podá roko.)

Kozlè (da vajencu roko):

Pa pojdiva midva bolj zad!

Vajenec (pri strani):

Saj čas je, mene tare glad!

(Se vsedejo takó-le):

Janko (slugama):

Lepó zdaj gostom mi strezita, vse po gospósko naredita!

Mirko in Stanko (polnita čaše).

Janko (nadaljuje):

Najprej dvignimo svoje čaše na zdravje, čast princeze naše!

(Pije s slastjo.)

Princeza, Kozlè in vajenec (pijejo ravnatako, a odmaknejo takoj čaše od ustnic in pokažejo prevarane obraze).

Janko (po kratkem odmoru):

No, kaj zgodilo se je, gosti?

Ni čuti klicev nič radosti?

Princeza:

O Janko, kaj naj to pomeni, da same vode dal si meni?

Kozlè:

Pod mizo kmalu bi se zvrnil —

Vajenec (nevoljen):

Pijačo to bom vedno črnil!

Janko:

Kaj slugi vino sta izpila?

(Slugama.)

Saj vendar vina sta nalila?

Mirko:

Gotovo! Vendar samo vi ste deležni te pijače čiste —

Stanko:

Če polnim drugemu posodo, jaz vidim tčči samo vodo.

Janko (zmešan):

Ah, oprostite — in kaj jejte —

Princeza (pokusi):

Fej, to je svinec!

(Odloži vilice.)

Kozlè (ravnotako):

Podkev, glejte!

(Pokaže zarjavelo podkev.)

Vajenec (kaže velik kamen):

Oh, to so strašne bolečine!

(Vstanejo nevoljni.)

Princeza:

Kdo bo prebaval te tvarine?

Ne sme kaj takega se dati! —

Ti si se hotel norčevati!

To je sramota in zločestvo —
povrnem v svoje se kraljestvo!

(Ponosno odide.)

Kozlè:

Kaj hočem tu sedeti še?

Se priporočam — mè-è-è!

(Odide.)

Vajenec:

Naj le me bije gospodar,

vsaj jed želodcu ni na kvar!

(Pokaže Janku „osle“ in odide.)

Mirko:

Pri taki hrani —

Stanko:

tem ravnanji —

• **Oba:**

še midva greva od vas strani!

(Se primeta pod pazduho in odideta.)

7. prizor.

(Janko.)

Janko (sam, sede; po kratkem odmoru):

Ah, zdaj šele mi razjasnjèn
besed čarobnih je pomen

(Počasi ponavlja):

„Posnemaj v hrani bogatine,
nikomur proč ne daj drobtine!“ —

Dejal sem si: „To bo lahkó!“ —

(Vzdihuje):

Sedaj pa je tako prišlo..

(Porine jestvine nevoljen od sebe.)

Kaj vina hočejo, jedi mi?

Saj samemu nič ne diši mi.

(Počasi, razkazujoč):

Kakó drugačno vse je bilo

doma ubožno nam kosilo!

Nam mamica je juhe dala —

in jedla je še „punčka“ mala, —
ki jo je pestovala Neli.

Vsi skupaj smo lepo sedeli
na eni klopi, v lepem redi —
to dalo je svečanost jedi!

In nismo prej se dotaknili
kosila, da smo odmolili.

Da bi Boga ne zahvalili,
nam niso mamica pustili.

O dobra mati! Jutro mnogo
prineslo ti je skrb, nadlogo.

(Vzdihuje):

Da moral oče je umreti!

Zdaj sama morala skrbeti
za otročiče si uboge. —

(Kratek odmor.)

Prej nisem znal za te nadloge. —

(Žalostno):

Bil sem ji morda še v trpljenje —
po domu čutim koprnenje!

(Si obriše oči.)

Težko mi je — mendà vsled tega —
ker danes vse od mene bega. —

Tako sem sam, da se bojim.

Da vsaj kdo pride, si želim!

Ah, vendar moram to priznati,
da tebe rad bi videl, mati!

8. prizor.

(Janko, njegova mati.)

Mati (z leve, oblečena kot beračica, z berglo itd.)

Na glavi ima ruto, hodi počasi in upognjeno,
govori proseče in utrujeno):

Gospod, vi pomagajte mi
in kosček kruha dajte mi!

Ah, glad me že takó mori —

Janko (záse, sočutno):

Uboga, beračica ti!

(Glasno):

Ne morem ti pomagati!

Beračica:

Kaj nimaš dosti blága ti?

V obilici vsegà imaš,
a njej, ki strada, nič ne daš?

Janko (bolestno):

Težko je, nemogóče to!

Kar tebi dam, vse kamen bo!

Beračica:

O, ti si trd, norčuješ se!

Janko (zase):

Krivično res huduješ se!

(Se obrne v stran.)

Beračica:

Da ni moža bil vzel mi Bog,
bi ne beráčila okrog,
nadlegovala nič ljudi —

Janko (zase, zadét):

Ah, tale glas se znan mi zdi! —

Beračica:

Brez dóma sem, možá, otrók,
oslepil me je skoro jok, —
Oh vsi hudó smo gladovali!
Otroci v smrti so zaspali. —
Opora mojih starih let —
otrok najstarši — šel je v svet,
ah, ni lepó, ljubó ravnal —

Janko (pazno):

Kakó se je imenoval?

Beračica:

Prijazen deček! Reklo vse
„sanjavi Janko.“ njemu je.

Janko (obupno):

Oh, kakšna je sramota to!
(Pade pred beračico na tla.)
Glej, mati — sinku daj rokó!
(Začne ihteti.)

Beračica:

Ne uganjájte tukaj šal! —
Moj Janko v smrti je zaspal.
V obleki taki, kot ste vi,
ne bil bi Janko žive dni!

Janko (se dvigne):

Vobraz prijaznió mi poglej —
če sina ne spoznaš, povej!

Beračica (ga opazuje in odkimuje z glavo):

Ugaša že mi luč oči,
a vem, da Janko niste vi. —

Janko (se obrne obupan proč).

Beračica:

Oh, da bi zrla kratek čas
še sínu svojemu v obraz!

Janko (poslušá):

Kaj slišim? Ne jeziš se ti
nanj, ki ti jemlje luč oči
in dela toliko gorjá —

Beračica:

Vse mu odpuščam iz srca!
Naj mati še tako trpi,
vse iz ljubezni odpusti.

Janko (premagan):

O mati —

Beračica (se brani):

Ne, to ni za smeh!

Naj odpusti vam Bog ta greh,
da z revo tu se šalite,
in srce revno žalite! —

(Se obrne, da odide)

Beračit dalje grem sedaj.
Prepotovala mnog bom kraj,
dokler iz dola me nadlog
ne reši dobrotljivi Bog. —
Le Janka zreti še želim,
če ni mordà že konec z njim ...

(Odide omahovaje na desno.)

9. prizor.

(Janko, potem Mirko, Stanko, Kozlè, vajenec.)

Janko (sam):

Od bolečin srce mi počí,
pri vili tudi ni pomôči!
Slepila sreča je srce,
ker mislil sem samó na se.
Prepozno je, a zdaj spoznam,
da srečen ni, kdor vživa sam
vesele in bridkostne dni
ter z drugimi jih ne deli. —

(Opazuje jedi.)

Kaj hočem s tem sedaj storiti,
če nič ne morem razdeliti?
Želim, da slugi pritečeta,
jedila zopet odneseta.

(Mirko in Stanko hitro nastopita.)

Mirko:

Že tukaj sva, kot si želel —
(Gre k mizi)

Stanko (Mirku):

No, vzdigni no! Saj ni pepel!
(Oba pograbitá mizo.)

Janko:

Obleka ta ne veseli me,
póu njo že kar srcé boli me.
(Sleče plašč.)

Rad odložim to breme z rame —
Kozlè naj pride in ga vzame.

Kozlè (prav hitro):

Tu, Janko, sem že tu, da te
obleke rešim — mè-è-è!

(Vzame plašč.)

Janko:

Več črevlji me ne veselijo.
Pripravní nič se mi ne zdijo.
(Sezuje črevlje in obuže svoje coklje.)

Kot prej, obujem se sedaj —
črevljar naj vzame té nazaj!

Vajenec (nastopi zelo hitro):

Tu sem! Po črevlje sem pritekel,
ker gospodar takó je rekel.

(Vrže črevlje črez ramo.)

Vsi (razen Janka odidejo s svojimi rečmi).

10. prizor.

(Janko, potem vila.)

Janko (sam, gleda za njimi):

Le pojte s svojimi zakladi!

(Gre k rušnati klopi.)

Tu sédel bom, kjer po navadi
so našli me pretekle čase,
ko sanjal sem, zamišljen váse.
Da mogel čas nazaj bi priti,
pač boljše znal bi ga rabiti!
Prenovil svoje bom življenje,
ne bom več materi v trpljenje:
vse lepše bom začel živeti —
za njo truditi se, trpeti.

(Se razlekne počasi po klopi; govori, kot
bi bil utrujen.)

Želim si, ker mi je hudó,
da bil odslej bi zopet to,
kar bil sem prejšnje srečne dni —
le malo boljše pameti —

(Zaspi. Razpostavljeno vse zopet prav tako
kot v prvem prizoru.)

Vila (z leve):

No, želja ta me veseli!

(Se ga lahko dotakne s čudodelno palico.)

Krasnejših da naj Bog ti dni.

Pokaže naj ti pota nova —
da v delu iščeš blagoslova!

(Mimo Janka, odide na desno.)

11. prizor.

(Janko, mati.)

Mati (sedaj v navadni kmetiški obleki, pride
z leve):

Ho, Janko! — Kje pač mora biti? —
Saj v gozd so videli ga iti!

(Gre v ospredje, ne da bi zapazila Janka.)

Takó ves dan se mi potépa —
oh, predrugačiti ga ni moč zlepa!
Kaj res ne da na tem se sveti
brez bolečin, skrbi živeti?
Kam lahko zajde siromak,
če bo ostal naprej še tak!

Janko (v spanju):

Dobrotna vila, hvala ti!

Mati (poslušša):

Kako? Kdo tukaj govori?

(Gre h klopi, opazi Janka.)

Na, tu leži! Sevé, sévé — —

(Ga strese.)

Lenuh ti, kar brž na nogé!

Janko (še v spanju):

Črevljar, princeza in Kozlè —

(Vstaja in si mane oči.)

Kje ste sedaj? Zbežali ste?

Mati (záse):

Ves v sanje je še zatopljen —

Janko (spozna mater, veselo iznenaden):

Ti tu — o sreča — ni to sen?

Oh mamica, ti res si tu?

(Jo objame.)

O hvala dobremu Bogú!

Odpusti dobra mati mí,

ker delal sem ti le skrbi.

Poučil mene zdaj je sen —

tvoj sin sedaj ne bo več len

Izbral si bom zdaj pota nova —

iskal le v delu blagoslova!

Mati (ganjena):

To pravo je, o dete moje —

(Ga poljubi.)

Janko:

Domov me vleče, da spet svoje

objamem séstrice in brate,

ni mar mi več gostije zlate!

(V tem, ko se odpravlja z materjo.)

Lenoba jle minila, mati,

drugačen hočem zdaj postati!

(Medtem, ko odhajata oba zadovoljnih obra-
zov, pade zavesa.)

